

## **Zpráva o činnosti školského ombudsmana v období od 15. března 2018 do 15. června 2018**

V uvedeném období bylo doručeno mailem na oddělení prevence celkem 170 dotazů, vyřízeno jich je k dnešnímu dni 116. Přímo ombudsmanovi bylo adresováno s konkrétní žádostí 31 mailů – prosba o vystoupení na seminářích, konferencích; poskytnutí rozhovoru pro odborné časopisy či do médií; žádosti o osobní setkání a řešení konkrétních problémů ve školním prostředí. Klasickou poštou přišlo 43 podnětů, telefonických dotazů a stížností přišlo 58, osobně jsem přijal 4 stěžovatele.

Uskutečnil jsem 6 výjezdů. Většinou se jednalo o návštěvy škol, zřizovatelů škol a setkání se stěžovateli. V Trutnově jsem jednal s rodiči šikanované dcery, s vedením ZŠ, se zřizovatelem školy a s ředitelem gymnázia. V České Lípě jsem o poslání školského ombudsmana besedoval s účastníky celostátní soutěže mladých moderátorů. V Kojeticích jsem řešil stížnost na šikanu žáka ZŠ a na vyhlášení konkurzu na ředitele ZŠ. Přijal jsem pozvání na besedu do ZŠ a Gymnázia v České Kamenici. Zúčastnil jsem se jednání na téma diskriminace u kulatého stolu v Brně, v kanceláři Veřejného ochránce práv a v Praze kulatého stolu Asociace školské sociální práce.

Téměř 25% dotazů a stížností tvoří vztahové záležitosti mezi dospělými ať již uvnitř školy – pedagogové mezi sebou či mezi pedagogy a vedením, tak také vztahy zřizovatelé a vedení škol. Tazatelé jsou odkazováni nejprve na jednání se samotným vedením škol, pokud toto nefunguje, tak na zřizovatele, případně na Českou školní inspekci. Podněty týkající se pracovních vztahů doporučujeme řešit s příslušným inspektorátem práce. Každá stížnost či podnět jsou řešeny individuálně a specificky podle povahy daného problému.

V předmětném období byly výrazné dotazy na přezkum maturit – cca 20 % dotazů. Velké množství dotazů se týkalo přijímání dětí do mateřských a základních škol – 25%. Přibližně 10% dotazů se týkalo nesrovnalostí v otázce plateb za studium na vysokých školách.

Vzhledem k ukončení šestiletého funkčního období ředitelů škol přišlo větší množství dotazů (cca 10%) na toto téma. Stěžovali si jak ředitelé a ředitelky škol, zaměstnanci škol i rodiče. Ředitelé a ředitelky si stěžovali na plošné vyhlášení konkurzů, které proběhlo v několika krajích, městech či obcích. Nesouhlasili s tím, že byli před konkurzem odvoláni, i když po celé funkční období nebyly k jejich práci žádné připomínky nebo výtky. Záporně je také vnímám fakt, že výsledek konkurzu má pro zřizovatele pouze doporučující charakter a na místo ředitele může být jmenován každý, kdo prošel konkurzem. Poukazují na to, že ne vždy jsou pro výběr určující pedagogické a manažerské znalosti a schopnosti uchazečů. Navíc výherce konkurzu nemá možnost se proti rozhodnutí zřizovatele odvolat. Podobné podněty jsem dostal i od pedagogů a dalších zaměstnanců škol, kteří kriticky vnímají odvolání kvalitního ředitele (ředitelky).

Na několika menších obcích jsem zaznamenal petice rodičů proti vyhlášeným konkurzům.

V uvedeném období jsem dokončoval šetření šikany studentů prvního ročníku pražské střední školy proti jejich učiteli fyziky a matematiky (viz minulá zpráva o činnosti). Dostal jsem vyjádření PPP k situaci ve třídě a zprávu ČŠI, která provedla na základě mé zprávy nové šetření. ČŠI v novém šetření označila stížnost na neřešení nepřijatelného chování žáků k pedagogickému pracovníkovi školy a neadekvátní potrestání aktérů jako důvodnou. Tím potvrdila moje závěry a doporučení.

PPP v závěrech konstatuje, že šetření bylo terapeuticky i konzultačně uzavřeno a doporučuje k tématu již nevracet. S tímto závěrem souhlasím.

### **Vybrané podněty a stížnosti podrobněji**

#### **Šikana a kyberšikana žákyně ZŠ**

##### **Jednání s rodiči oběti a se šikanovanou**

- Rodiče stručně zopakovali sled událostí. Upozornili na následky šikany: dcera musela vyhledat pomoc psychiatra, matka následkem stressu trpí bolestmi v zádech, nepohyblivá, 4 měsíce v pracovní neschopnosti a pak měsíc v lázních. Otec speciální pedagog na dobu určitou pracoval ve škole, kam chodila jeho dcera, údajně za obhajobu své dcery pracovní poměr ukončen a nemá šanci v okolí najít místo ve školství.
- Stížností chtějí dosáhnout většího potrestání agresorů, aby škola uznala, že udělala chybu.
- Šikanovaná dcera moc nemluvila, na mé dotazy odpovídala stručně. S učitelkami ze školy i s agresory se setkává, nemluví s nimi, nezdraví se.

##### **Jednání v ZŠ (ředitelka, bývalá třídní učitelka, výchovná poradkyně)**

- Nepovažují jednání agresorů za šikanu. Škola nic nepodcenila, jakmile se o problému dozvěděly, hned řešily. Útoky se neopakovaly. Kyberšikana na sociálních sítích probíhala mimo školní vyučování.
- Otec oběti si neustále na něco stěžoval a stěžuje. Nepopisuje události pravdivě, ale ze svého subjektivního pohledu a hodnocení. Podle ředitelky nespolečně pracoval se školou.
- Oběť nastoupila až do 6. ročníku, ve třídě se cítila dobře. Až do 9. ročníku svou třídu chválila, byla aktivní, chtěla u všeho být. Ne všem spolužákům to bylo příjemné. Kluci občas nevěděli, jak se její přítomnosti zbavit.
- Vztah k učitelkám až nadstandardní, často se chodila s nimi i s ředitelkou radit nebo jen tak si popovídat. Několikrát doprovázela třídní nebo i jiné učitelky cestou ze školy až k domovu a povídala si s nimi. Učitelky to hodnotily tak, že potřebuje kontakt s dospělými, kterého se jí doma pravděpodobně nedostávalo.
- Oběť podle učitelek vidí všechno buď velmi kladně, nebo velmi záporně. Hodně času trávila na sociálních sítích.
- Hlavní agresor se oběti omluvil v ředitelně a pak před celou třídou.
- Šest týdnů po oznámení šikany agresorům uděleny napomenutí tř. učitele a důtka tř. učitele.
- Na škole byla několikrát inspekce, ale nikdo dodnes neřekl, co škola měla dělat jinak, lépe.
- Z anonymního dotazníku zaměřeného na klima ve třídě vyplynulo, že většina třídy považuje problém za zbytečně vyhozený.

##### **Jednání se zřizovatelem (starosta a místostarosta)**

- Chování agresorů nepovažují za šikanu, byla to klukovina, ze které rodiče žáčky udělali kauzu a šikanu. Rodiče si neustále na něco stěžují. Nejprve školu a ředitelku chválili za jejich přístup k dceři i vyšetření „oné klukoviny“. Později si na školu stěžovali a dali podnět ČŠI. Pak si stěžovali na šetření ČŠI a požadovali nové šetření jinou inspekci. To se stalo. Se závěry nového šetření nesouhlasila škola ani zřizovatel. Pan starosta se vyjádřil, že inspektor se choval ve škole neurvale a nevhodně.
- Omluvu, napomenutí a důtku třídního učitele považují za dostatečné ukončení celé záležitosti.

### **Jednání s ředitelem gymnázia, kam chodí dva z agresorů**

- Na gymnázium udělala zkoušky a byla přijata i šikanovaná žačka, ale rodiče později její přijetí na školu odmítli. Oběť nastoupila na gymnázium v jiném městě.
- Ředitel gymnázia informaci o šikaně na ZŠ neměl, dozvěděl se ji později. Nepátral po tom, nezná jména agresorů, kteří na gymnázium nastoupili.
- V prvních ročnících, nejsou žádné kázeňské problémy.

### **Šetření policie ČR**

Vzhledem k tomu, že agresorům byly uloženy kázeňské tresty, policie věc odložila bez dalšího opatření.

### **Šetření ČŠI**

Královéhradecký inspektorát – stížnost nedůvodná.

Pardubický inspektorát – stížnost důvodná, (např. škola v počáteční fázi neprovedla diferenciální diagnostiku, jednání nevyhodnotila jako šikanu, neinformovala včas rodiče, chyběla aktivní intenzivní práce s třídním kolektivem, zamezení agresivního chování nebylo rychlé, důsledné, agresorům udělena kázeňská opatření nejmírnějšího charakteru atd.).

Závěry Pardubického inspektorátu odmítl jak zřizovatel, tak škola. Zřizovatel postup školy shledal jako správný.

### **Závěr ombudsmana**

Jednání spolužáků oběti, které probíhalo ve škole a na sociálních sítích, nese všechny znaky **šikany a kyberšikany**.

Škola podle mého názoru neřešila záležitost týkající se nevhodného chování spolužáků včas a různě, nevyhodnotila chování jako šikanu.

V celé kauze je řada protichůdných názorů a hodnocení (rodiče x škola, rodiče x zřizovatel, dvě protichůdná zjištění ČŠI, ...). Není v kompetencích ombudsmana, aby změnil rozhodnutí ČŠI, policie, zřizovatele.

Zřizovatel i škola považují celou záležitost za uzavřenou, nechtějí se k tomu vracet.

Rodičům šikanované mohu pouze doporučit, aby v případě, že nadále požadují přísnější potrestání agresorů, řešili věc soudní cestou.

### **Šikana žáka 3. třídy ZŠ**

Se stížností na ZŠ se na mne obrátila matka žáka třetí třídy, kterého spolužáci ve škole dlouhodobě slovně a fyzicky napadají. Stěžovatelka uvádí, že škola tuto situaci dostatečně neřeší. Uvádí konkrétní případ, kdy spolužák skočil jejímu synovi na ruku, kterou měl 10 dní od sundání sádry a naštlípl mu zhojenou zlomeninu.

Stěžovatelka se před časem obrátila na ČŠI, kde dále uvádí, že škola nepustila opakovaně jejího syna mezi dopoledním a odpoledním vyučováním domů na oběd, uvádí také konkrétní den, kdy škola nezajistila vyučování podle stanoveného rozvrhu hodin, ředitelka svolala mimořádnou poradu a nezajistila dohled nad žáky. ČŠI označila všechny stížnosti za důvodné. Ani po šetření ČŠI a přijatých opatření se situace nelepšila.

Podnět jsem řešil osobní návštěvou školy a paní ředitelky, jednal jsem i s dalšími učitelkami, se stěžovatelkou a starostkou obce.

Ředitelka uvádí, že jsou malá škola, bez sborovny a kabinetů, s žáky jsou po celou dobu vyučování. Syn stěžovatelky se špatně adaptuje v kolektivu, vytahuje se před spolužáky, že např. nemusí do školní jídelny na oběd, provokuje a nerespektuje učitelky. Matka začlenění syna do kolektivu

znesnadňuje tím, že ho nepouští na mimoškolní akce, ze školy v přírodě ho odveze o den dříve atd. Spolužáci s ním odmítají kamarádit, protože lže a vymýšlí si, provokuje je.

V podstatě totéž potvrzuje třídní učitelka. Společně s kolegyní označily stěžovatelku za problematickou osobu, která ve škole hrubými slovy napadla jednu z učitelek.

Na závěr jednání s ředitelkou jsem se dozvěděl, že zřizovatel vyhlásil na místo ředitelky konkurzní řízení a současnou ředitelku odvolal.

Před odchodem ze školy mě ještě zastavila maminka, která se představila jako zástupce rodičů a předala mi petici proti odvolání paní ředitelky s cca 50 podpisy.

#### **Jednání se stěžovatelkou**

Stěžovatelka znovu popsala to, co uvádí ve stížnosti, napadání svého syna označila za šikanu. Škola a učitelky se nesnaží vytvářet klima vzájemné důvěry, situaci neřeší. Po odvolání paní ředitelky se zdvihla další vlna proti ní a jejímu synovi, do které byly zataženy i děti.

Podala žádost o možnost přerušení školní docházky a vzdělávání syna v domácím prostředí. Do čtvrté třídy syn nastoupí do jiné školy.

#### **Jednání se starostkou obce**

O situaci je informována. Na základě šetření ČŠI z roku 2016 a 2017 si uvědomuje chyby, které škola udělala. Snažila se situaci s ředitelkou řešit. Vztahy jsou už ale velmi vyhrcoené. Proto se rozhodla odvolat ředitelku a vyhlásit konkurz, do kterého se samozřejmě může přihlásit i současná ředitelka. Snažila se to rodičům na třídní schůzce vysvětlit. Rodiče vysvětlení nepřijali, sepsali petici, zaměstnanci školy vyhrožují výpověďmi, pokud ve škole nezůstane stávající paní ředitelka. Rodiče vše medializovali např. několika reportážemi v Rádiu Impuls a na sociálních sítích.

#### **Závěr ombudsmana**

Každá strana sporu má na situaci svůj podíl viny. Škole se bohužel nepodařilo včas vytvořit atmosféru spolupráce se stěžovatelkou. Chování spolužáků k synovi stěžovatelky podle mého názoru má znaky šikany.

Podle mého názoru nebyla přijata adekvátní opatření k závěrům šetření ČŠI. Místo nápravy se spory a projevy šikany dále stupňovaly.

V současné chvíli jsou vzájemné vztahy ve třídě a mezi školou a rodinou stěžovatelky silně narušené. Žádost stěžovatelky o přerušení školní docházky a vzdělávání syna v domácím prostředí, kterému škola vyhověla, považuji v současné chvíli za rozumné řešení. Zároveň by stěžovatelka měla synovi pomáhat se začleněním do dětského kolektivu například v zájmovém kroužku.

Za rozumné řešení vzhledem k šetření ČŠI i současnou situaci považuji vyhlášení konkurzu na ředitele školy.

Doporučil jsem všem stranám sporu, aby se snažily situaci zklidnit a vzájemně komunikovaly.

Medializace podle mne není v tuto chvíli vhodné řešení, protože spor jen eskaluje.

Doporučuji po nějaké době, např. v říjnu nebo listopadu, provést další šetření ČŠI a zjistit, zda se situace ve škole stabilizovala.

#### **Beseda se žáky a s vedením ZŠ a Gymnázia v České Kamenici**

Pozvání do této školy jsem přijal mimo jiné proto, že zde učí Zlatý Ámos 2018 David Turek. Jedná se o velkou školu s kapacitou přes 1 000 žáků. Na první pohled je škola velmi pěkně zařízená a upravená, hned při vstupu mě zaujaly prosklené dveře do učeben. Je to druhá škola s prosklenými dveřmi do učeben, kterou jsem za dobu svého působení ve funkci ombudsmana navštívil. Pedagogům a žákům ani na jedné z těchto škol prosklené dveře nevadí. Případný pohyb na chodbě nenarušuje výuku.

Naopak při pohledu z chodby je možné pozorovat výuku a chování žáků. Obě školy se inspirovaly návštěvou v zahraničních školách.

#### **Setkání s vedením školy (ředitel, zástupkyně pro ZŠ a gymnázium).**

Velkým problémem pro školu je současné pojetí inkluze. Na ZŠ chodí i děti, které do ní vzhledem ke svému postižení nepatří a než se toto potvrdí, uplyne jeden až dva školní roky. V současné chvíli tři žáci první třídy budou muset 1. ročník opakovat. Na škole není speciální pedagog, působí zde 7 asistentů pedagoga, z toho pouze dva mají pedagogické vzdělání. Není výjimečné, že asistenti nejsou pro pedagoga pomocí.

Současným pojetím inkluze trpí nadané děti, přináší neúměrné množství papírování, je znát únava pedagogů a důsledkem jsou jejich odchody ze ZŠ. V České Kamenici je speciální škola, kde působí speciální pedagogové, ale kvůli nedostatku žáků jí hrozí zánik.

#### **Beseda se žáky 6. třídy**

Tématem besedy bylo posláním školského ombudsmana, šikana a školní klima. Děti se živě zajímaly o to, co dělá školský ombudsman. V rámci diskuse o šikaně uváděly svoje vlastní zkušenosti i řešení, která byla v jednotlivých případech přijata. Pokud žáci hovořili o projevech šikany ve škole, byla třídním učitelem a vedením školy včas odhalena a řešena. Bylo znát, že mají ke svému třídnímu učiteli úctu a důvěru, svěřují se mu i se svými osobními problémy.

#### **Kulatý stůl Asociace školské sociální práce v ČR, z.s. (AŠSP)**

Přijal jsem pozvání na jednání AŠSP. V úvodu zakladatelky spolku nastínily důvody vzniku a cíl, který si vytkly. Cílem je zavést na každé škole profesní pozici školského sociálního pracovníka (ŠSP), který by řešil problémy ve prospěch všech sociálně a zdravotně znevýhodněných žáků. Představily výzkum v 12 státech Evropy. V sedmi je přímé působení ŠSP ve škole, v dalších je mírně modifikována.

Samotný projekt školské sociální práce není žádnou novinkou, jeho kořeny sahají do roku 1890 v USA, jeho jisté prvky se realizovaly díky manželce T. G. Masaryka Charlottě v první ČR.

Nezbytnost ŠSP potvrzují i výsledky pilotního projektu a výzkumu. Výzkum probíhal po celý rok ve všech krajích ČR na 2 928 respondentech. Ze škol (osloveny byly všechny typy a druhy) se pro zavedení a spolupráci se ŠSP vyslovilo 87 %, z pracovníků OSPOD 94,6 %.

#### **Stížnost na diskriminaci středních škol při vzdělávání dospělých**

Stížnost podal manažer celoživotního vzdělávání brněnské střední školy. Diskriminována není podle stížnosti pouze tato škola, ale střední školství vůbec.

Kromě počátečního vzdělávání se škola věnuje také celoživotnímu vzdělávání a snaží se poskytovat vzdělávací služby i seniorům.

Jednou z forem vzdělávání seniorů jsou takzvané univerzity třetího věku nebo také akademie 3. věku. Jedná se o kurzy pro starší občany bez rozdílu vzdělání. Není zde tedy žádná podmínka, která by neumožňovala poskytovat stejné kurzy i na středních školách.

Přesto:

Vysoké školy dostávají příspěvek na vzdělávání seniorů jako součást rozpočtu na rozdíl od středních škol.

Vysoké školy jsou osvobozeny při činnostech univerzit 3. věku od DPH na základě Zákona o DPH, §57, C/4.

V tomto souboji při získávání zákazníka jsou vysoké a střední školy v nerovnoprávném postoji ve vztahu ke konečné ceně pro zákazníka, kde do ceny kurzu musí poskytovatel (SŠ) zahrnout všechny náklady s kurzem spojené a ještě je takto stanovená cena zatížená DPH 21%.

„Prosím o stanovisko, zda se jedná o diskriminaci nebo ne a o radu, jak můžeme pomoci tento dle našeho názoru diskriminační postoj státu ke středním školám ve vztahu k poskytování vzdělávání pro seniory napravit.“

O spolupráci při řešení podnětu jsem se obrátil na sekci vysokých škol. Bylo mi vysvětleno, že vysokých škol se podnět netýká. Obrátil jsem se tedy na odbor dalšího vzdělávání a péče o pedagogické pracovníky. Cituji z odpovědi: „Středním školám nic nebrání poskytovat vzdělávání pro dospělé... nicméně... na podporu dalšího vzdělávání poskytovaného středními školami nemáme žádné rozvojové programy ani jiný zdroj ze státního rozpočtu.“

### Závěry a doporučení

Vzhledem k poslední uváděné stížnosti se domnívám, že by bylo dobré zabývat se tím, zda by mělo dojít ke změně legislativy tak, aby se vyrovnalo postavení SŠ a VŠ ohledně poskytování vzdělávání i „seniorům“, nicméně nejdříve je třeba vyhodnotit stávající situaci

Domnívám se, že by bylo vhodné se při nejbližší příležitosti zabývat posláním a smyslem konkurzů na ředitele škol. Současná úprava v mnoha případech nepřispívá k zvyšování autority ředitelů, pedagogů a škol ve společnosti. Zvláště na malých obcích a městech, kde se průběh a výsledky konkurzu většinou neutají, vznikají nálady namířené proti škole, autorita ředitele vybraného zřizovatelem z jiných důvodů, než jsou jeho odborné schopnosti, nepřispívá k prestiži škol. Stěžovatelé požadují, aby výsledky konkurzu byly pro zřizovatele závazné, ne pouze doporučující. Také já souhlasím s názorem ČŠI vyjádřeném v Učitelských novinách č. 21/2018: „Myslím, že tato cesta (výsledky konkurzu závazné) by procesu prospěla, také bychom se k ní přikláněli,“ (odpověď náměstka O. Andryse).

Opět se mi potvrdilo, že některé školy neumí odhalit šikanu včas a neumí ji správně řešit. Proto nadále doporučuji propagovat Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany včetně novelizace školského zákona, která se týká postupu v případě zvláště závažných porušení povinností stanovených zákonem.

Závěrečné poděkování patří všem útvarům MŠMT, které na zpracování podnětů a odpovědí participují.